

**Annex 1: Strategirapport för
regeringens särskilda satsning för
demokratisering och yttrandefrihet,
september 2010 – augusti 2011**

SAMMANFATTNING

Inledningsvis kan konstateras att den särskilda satsningen har bidragit till en överblick av de stora utmaningar som finns när det gäller demokratisering och yttrandefrihet samt givit värdefull information om aktörer som bedriver ett viktigt, relevant arbete för att stärka demokratin.

Det kan också konstateras att satsningen, genom att den medger ett relativt stort, kalkylerat risktagande när Sida identifierar och stödjer nya aktörer, kan ha ett katalytiskt värde.

Ett dilemma har varit satsningens tidsmässigt begränsade utformning på tre år, vilket inte medgivit långsiktighet i stödet, och bidragit till att alla insatserna är av projektkaraktär. På sikt skulle satsningen kunna bana väg för ett mer långsiktigt och uthålligt stöd till dessa aktörer inom ramen för det ordinarie långsiktiga utvecklingssamarbetet inom demokratisering och yttrandefrihet.

Projektportföljen är genom sin tematiska och geografiska spridning på det hela taget relevant och väl sammansatt och bidrar därmed till strategins målsättning, "att stärka förändringsaktörer som verkar för demokratisering och yttrandefrihet på såväl nationell som regional och global nivå." Det är för tidigt att notera omfattande resultat, men många projekt utvecklas i önskad riktning.

Trots detta bör dock sammansättningen ses över inför en ny strategiperiod. Som exempel kan nämnas att nuvarande stöd till kvinnoorganisationer, HBT-rörelser, forskning och facklig verksamhet är begränsat.

Som en följd av att regeringen har visat ett ökat intresse för ICT-området förutser vi att även detta kommer att speglas i den framtida projektportföljen. Det är också viktigt att se över formerna för hur man ska nå relevanta aktörer, bl a genom mer riktade ansökningsförfarande, tematiskt såväl som geografiskt.

En genomgående svaghet/risk är strategins begränsning i tid. Att genomföra den typ av insatser som här avses i enlighet med plan har ofta visat sig ogörligt, inte minst på grund av oförutsedd politisk utveckling i vissa länder, och i många fall har organisationerna begärt utsträckt avtals- och aktivitetsperiod. I syfte att möjliggöra att verksamheten kan leda till mer uthålliga resultat, kommer Sida därför att se över möjligheterna att förlänga/utöka ett antal strategiska pågående insatser.

Hanteringen av denna typ av additionell satsning, såsom redovisats mer utförligt i föregående strategirapport, är ytterst resurskrävande framför allt när det gäller det öppna ansökningsförfarandet. Med tanke på att budgetpropositionen anger en ökning av anslagsposten för 2012, från 150 MSEK till 215 MSEK, förutses behov av väsentligt ökade resurser för att på ett kvalitetsmässigt sätt kunna säkerställa genomförandet av strategin de kommande åren.

1. INLEDNING

Genom regeringsbeslut (UF 2009/27888/UP) har regeringen antagit en strategi för särskilda insatser för demokratisering och yttrandefrihet 2009-2011. Syftet med strategin är att som ett komplement till andra insatser för demokrati, mänskliga rättigheter och rättstaten bidra till att stärka förändringsaktörer som verkar för demokratisering och yttrandefrihet på såväl nationell som regional och global nivå.

Strategin omfattar tre finansieringsformer: 1) Öppet ansökningsförfarande där organisationer och andra relevanta aktörer genom utlysning i media m.m. har möjlighet söka stöd för insatser av såväl förutsägbar som skyndsamt karaktär i linje med strategins målsättningar, 2) Skyndsamma insatser där medel ska finnas tillgängliga på landnivå för extraordinära insatser med avsikt att bistå enskilda individer, grupper och civilsamhällesorganisationer som arbetar med demokratisering och yttrandefrihet samt 3) Strategiska insatser/organisationsstöd som omfattar stöd till strategiska insatser av mer långsiktig karaktär samt till strategiskt viktiga organisationer som är relevanta för att säkerställa genomförandet av strategin.

I februari 2011 togs ett initiativ av biståndsministern att bjuda in aktivister som arbetar med ICT för demokrati och yttrandefrihet att presentera idéer och projektförslag, som sedermera lämnats över till Sida för hantering. I och med detta har i praktiken ytterligare en "finansieringsform" utkristalliserats, och som inte uttryckligen omfattas av strategin: stöd till så kallade "nätaktivister" via direktutlysning av biståndsministern. Detta innebär också en viss förskjutning av strategins tyngdpunkt, som allt mer fokuseras på ICT-stöd. Detta initiativ ligger väl i linje med strategins målsättning att nå nya aktörer.

I övrigt hänvisas till strategirapporten för 2010, som i detalj anger processer, kriterier för urval, tematisk spridning m.m.

2. EKONOMISKT UTFALL

Allokeringen för strategin för 2011 uppgår till 150 MSEK. Till och med den 31 augusti 2011 har totalt 64,6 MSEK utbetalats. Detta motsvarar 43% av anslaget för 2011. Bemyndiganderam för 2012 är 150 MSEK, varav 11,4 MSEK är in-tecknat (avtalat/planerat).

	Allokering 2011(MSEK)	Utbetalda medel jan-aug (MSEK)	Prognos ¹ jan-dec (MSEK)
Demo/MR	153,6	64,6	135
Totalt	153,6	64,6	135

Den övervägande delen av utbetalningarna till organisationerna är kopplade till godkännande av mellanårsrapporter, varav granskning av ett relativt stort antal rapporter som avser flerårigt stöd fortfarande pågick per 31 augusti. Dessutom har avtal nyligen tecknats med aktörer/nätaktivister som presenterat projektförslag på initiativ av biståndsministern, där utbetalningar sker i skrivande stund, men ännu ej hunnit registrerats. Ytterligare beredningar av projektförslag i anslutning till detta initiativ pågår, och Sida förutser att cirka 135 MSEK av de medel som avsatts för

2011 kommer att tas i anspråk.

3. RESULTAT

Under perioden januari - augusti 2011 har fyra insatser slutförts och beslut fattats/avtal undertecknats om femton nya insatser. Fem av dessa avser skyndsamma insatser, fem avser stöd till nätaktivister och fem insatser av strategisk karaktär.

Totalt under strategiperioden har beslut fattats/avtal tecknats avseende 64 insatser. Knappt 30 av dessa är belagda med sekretessprövning, då det bedöms kunna medföra hot mot organisationen och individer, eller bedrivs i politiskt känsliga miljöer.

Då verksamheterna pågått under en kortare tid är det för tidigt att dokumentera omfattande resultat. Även om aktivitetsperioden i ett flertal fall förlängts, så utvecklas många projekt emellertid väl och väntas exempelvis bidra till att skapa möjlighet för förändringsaktörer att sprida och erhålla information och åsikter. Positiva effekter kan redan noteras (se Resultat på insatsnivå nedan).

I enlighet med vad som anges i strategin, så har samråd med UD om satsningens genomförande ägt rum vid två tillfällen under perioden september 2010 – augusti 2011. Dessa samråd har protokollförts av Sida.

Strategiska insatser

Under perioden har Sida ingått avtal med Women's Learning Partnership for Rights, Development and Peace, (WLP), USA-baserad organisation som dels driver frågor på internationell nivå om kvinnors rättigheter, dels utbildar och stödjer kvinnor framför allt i länder med muslimsk majoritet till att bli ledare genom kontextuellt anpassad ledarskapsutveckling. Stödet sträcker sig 1 juli 2011–30 juni 2012 och uppgår till 4,7 MSEK. Förutom att organisationen som verkar för kvinnors rättigheter är ett viktigt tillskott till den samlade projektportföljen, så är fyller organisationen en strategisk roll som resurs i Sidas dialog; som exempel kan nämnas att WLP medverkar i ett av Sida anordnat internationellt seminarium: "Internet and Democratic change – a Seminar about Net Activism, Empowerment and Emancipation in the Middle East and North Africa."

Dessutom har avtal tecknats med ytterligare en MR-organisation, med fokus på yttrandefrihet genom ICT-lösningar i en repressiv politisk miljö för att bistå MR-aktivister, kombinerat med omfattande påverkansarbete internationellt, som sträcker sig över perioden juni 2011 – december 2012 och uppgår till 7 MSEK. Stödet har sekretessbelagts.

Förutom ovannämnda strategiska insatser, har behov om särskilt stöd uppstått för nedanstående, begränsade insatser:

- RFSL - finansiering av irakiskt deltagande i Stockholm Pride 2011
- Council for Community of Democracies för att möjliggöra deltagande av representanter från det civila samhället Community of Democracies ministerkonferens i Vilnius månadsskiftet juni/juli.

Slutligen har Sida, i anslutning till pågående stöd till International Centre for Not for Profit Law, ICNL, beslutat att finansiera en global konferens i ICNLS regi, "Global

Forum on Civil Society Law 2011". Konferensen, som hölls i Stockholm under tre dagar i augusti, lockade ett stort antal (drygt 200) representanter från såväl det civila samhället som givarkretsen och hade en bred geografisk spridning.

Skyndsamma insatser

Under året har Sida fattat beslut om stöd till fem skyndsamma insatser. Stöden har huvudsakligen som syfte att möjliggöra för MR-försvarare som utsatts för hot att under begränsad tid söka tillflykt utanför sina länder.

Öppet ansökningsförfarande

Inget nytt öppet ansökningsförfarande har ägt rum under perioden.

Aktivister som arbetar med ICT för demokrati och yttrandefrihet

Biståndsministerns initiativ under våren 2011, att inbjuda aktivister som arbetar med ICT för demokrati och yttrandefrihet att presentera projektförslag och idéer, ledde till att Sida, efter en första gallring av UD, tog emot 19 förslag för vidare hantering. En urvalsprocess genomfördes med deltagande från relevanta enheter inom Sida och med utgångspunkt från fastlagda kriterier. Nio aktörer valdes ut och inkom med fullständig ansökan. Det handlade om såväl välrenommerade MR- och ICT-organisationer, som nya aktörer, exempelvis teknikutvecklande aktörer som samarbetar med hacker- och dissidentgrupper. Fram till augusti hade avtal tecknats med fem aktörer. Stödet kanaliseras genom organisationerna Tactical Technology Collective, The Tor Project (Tails), Freedom House, Civil Rights Defenders och Meedan.

En reflektion i detta sammanhang är att huvuddelen av aktörerna primärt är västbaserade. Sida finner det önskvärt att i större utsträckning vid framtida stöd aktivt se över möjligheterna att nå aktörer i syd, och att ett syd-syd samarbete utvecklas.

Kommunikation

Strategin slår fast att "särskilda satsningar ska göras för att informera brett om den verksamhet denna strategi omfattar, särskilt i syfte att nå nya förändringsaktörer". Sida har särskilt prioriterat att nå nya aktörer inom ICT-området, vilket resulterat i att miljontals potentiella läsare, lyssnare och tittare genom media har fått information om satsningar inom strategin (nätaivism). Sida har också sammanställt underlag som möjliggjort för ministern och andra aktörer att nå en bredare krets. Under sommaren 2011 har arbetet pågått med en konferens om nätaivism, demokrati och MENA-regionen. Den planeras till 26 oktober och fick redan under augusti brett genomslag i bl a SVT. Konferensen har också väckt intresse internationellt och väntas nå ett stort antal "nya förändringsaktörer", inte minst via internet och sociala medier.

Resultat på insatsnivå

Då endast ett fåtal insatser – huvudsakligen i form av kortsiktigt stöd för deltagande i konferenser eller skyndsamma, sekretessbelagda insatser – avslutats, baseras nedanstående redovisning av resultat endast på mellanårsrapporteringar.

Med tanke på den vikt som nu fästs vid ICT for development, har nedanstående insatser (förutom insats 1) valts för att illustrera hur ICT integrerats i olika stöd. Insats 1 har valts som ett exempel på en renodlad regional MR-organisation som bl a driver ett aktivt påverkansarbete.

Sida bedömer att samtliga dessa insatser och de resultat som presenterats är relevanta och bidrar till att uppnå strategins målsättning.

Insats 1:

Stöd till **East and Horn of Africa Human Rights Defenders**, regional organisation placerad i Kampala.

Insatsens huvudsakliga mål är att maximera skyddet av människorättsförsvarare som arbetar i regionen genom att koppla dem samman med nationella, regionala och internationella aktörer med gemensamma intressen.

Avtalat belopp (MSEK) ²	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills(MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
10	2009-07-01 2012-12-31	10	East and Horn of Africa Human Rights Defenders	Programstöd ³	

EHARDP bildades 2005 för att stärka människorättsförsvarares arbete genom att minska risken för att de förföljs och utveckla deras kapacitet att försvara mänskliga rättigheter. Aktiviteterna riktar sig till Burundi, Djibouti, Eritrea, Etiopien, Kenya, Rwanda, Somalia och Somaliland, Sudan, Tanzania och Uganda.

Resultat:

Tolv människorättsförsvarare har under året fått hjälp av EHAHRDP. De flesta har fått tillfälligt eller permanent skydd i grannländer; några har varit under så akut hot att de tvingats lämna regionen helt och hållet. EHARDP har tack vare stödet från Sida kunnat utveckla en flexibel beredskap dygnet runt.

HBT-personer står i fokus för EHAHRDPs arbete. På den pan-afrikanska nivån driver EHARDP arbetet främst genom den afrikanska kommissionen för mänskliga rättigheter. Vid kommissionens årsmöte i april kunde människorättsförsvarare från Uganda, Somalia, Tanzania, Etiopien, Södra Sudan och Rwanda genom EHAHRDPs försorg delta i sessioner om bl a just HBT-frågor. I Uganda fortsätter arbetet med att motverka diskriminering i praktik och teori. I Kenya har HBT-aktivister fått förebyggande utbildning i personlig säkerhet. EHAHRDP har efter mycket arbete bakom kulisserna lyckats säkra att Burundis regering har bjudit in den afrikanska MR-kommissionens specialrapportör för människorättsförsvarare på officiellt besök. En journalist, anklagad för högförräderi, släpptes efter åtta månader i fängelse tack vare EHAHRDPs insatser.

En nationell koalition av människorättsförsvarare har under 2011 bildats i Sudan med stöd av EHAHRDP. Sådana koalitioner finns sedan tidigare i bl a Kenya, Uganda och Rwanda tack vare EHAHRDPs insatser. Koalitionerna kan i kraft av sin storlek bedriva gemensamt påverkansarbete med en helt annan tyngd än som enskilda

² Det avtalade svenska stödet.

³ Använd etablerad terminologi/Sidaklassificering enligt PLUS

aktivister. Koalitionerna i regionen har fått kapacitetsutveckling om FNs MR-råds sk Universal Periodic Review (UPR) om hur de kan använda UPR i sitt påverkansarbete gentemot regeringar.

EHAHRDP har genom det treåriga programstödet från Sida kunnat utveckla både sin verksamhet och själva organisationen.

Då regionen präglas av ett alltmer hotfullt klimat av godtyckliga gripanden, dödshot mot aktivister och mord och där HBT-aktivister är särskilt utsatta, så bedömer Sida att EHAHRDPs verksamhet och de resultat som presenterats är relevanta och väl svarar mot strategins målsättning.

Insats 2:

Stöd till **Fundación Acceso**, centralamerikansk regional organisation baserad i Costa Rica.

Insatsens huvudsakliga mål är att stärka centralamerikanska MR-organisationer att utöva sin rätt till yttrandefrihet och att försvara de mänskliga rättigheterna i repressiva miljöer.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
1,7 MSEK	2010-09-15 2012-03-31	1,7 MSEK	Fundacion Acceso	Projektstöd	

Resultat:

I Centralamerika har organisationen Fundación Acceso fått stöd för att öka möjligheten för människorättsorganisationer att utöva sin yttrandefrihet och stå upp för mänskliga rättigheter i repressiva miljöer. Verksamheten inriktas på Guatemala, Honduras och Nicaragua och ska främja en mer säker digital kommunikation och informationsinhämtning/-delning..

Hittills har denna organisation stärkt tre civilsamhällsorganisationer och ett nätverk, genom bl a ICT-inriktade utbildningar / workshops som bidragit till ökad medvetenhet om risker och metoder inom ICT. Dessa människorättsförsvarare bedöms ha fått ökad kunskap om hur man kan använda olika redskap, som mjukvaror för säkrare informationsinhämtning, kommunikation och datalagring via internet. Flera av organisationerna har uppvisat flera så kallade outcome-resultat i form av förändrat beteende och börjat använda krypteringsprogram, ändrat arbetsrutiner (bland annat för säkrare lösenord och lagring av data) och bytt ut vissa mjukvaror (exempelvis för mejl och surfing) mot säkrare produkter. Totalt siktar Fundación Acceso på att stärka ett 20-tal organisationer under projektperioden. Trots en viss försening, så bedömer Sida att organisationen kommer att uppnå de planerade resultaten.

Insats 3:

Stöd till **Uzbekistan Press Freedom Group (UPFG) – Uznews.net**.

Insatsens övergripande mål är att bidra till ökad tillgång till fri och oberoende media, vilket i sin tur avser bidra till ökad respekt för mänskliga rättigheter och demokratisk utveckling i Uzbekistan.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
2,5 MSEK	2010 10 15- 2012 12 31	1,6 MSEK	Uzbekistan Press Freedom Group	Projektstöd	

Resultat:

Projektet avser stöd till UPFG som är en grupp av exiljournalister baserad i Berlin, som verkar för press- och yttrandefrihet i Uzbekistan och publicerar nyhetswebsidan www.uznews.net, som är en av de ledande informationskällorna för nyheter från Uzbekistan, och den enda nyhetskällan som produceras av ett nätverk av oberoende journalister som verkar i landet.

Projektet har bl a lett till en större professionalisering av organisationen och genom vidareutbildning av journalisterna har också nyhetsrapporteringens objektivitet och trovärdighet förbättrats. Utvecklingen till en modern websida och säkrare internetmiljö har bl a bidragit till en mer säker arbetsmiljö för journalisterna generellt.

Läsekretsen ökar påtagligt, med närmare en fördubbling av unika besök på nyhetssidan från oktober till i slutet av juli. Professionaliseringen av nyhetsrapporteringen visar sig också genom genomslag i internationella medier, där exempelvis Reuters, AP, Daily Telegraph (UK), Eurasianet.org har citerat och refererat till artiklar på Uznews.net.

I Uzbekistan genererar Uznews.nets artiklar om korruption och övergrepp på lokal nivå starka reaktioner från regeringsrepresentanter, som ibland leder till positiva åtgärder. I en artikel avslöjades bl a användningen av barnarbetare på bomullsfälten runt Jizak. Som ett resultat av artikeln så stoppades denna företeelse delvis och barnen kunde återvända till skolan.

Inför den uzbekiska ställföreträdande utrikesministerns besök i Berlin lanserade man en appell om frigivning av fängslade uzbekiska reportrar. Genom appellen och tillhörande evenemang lyckades man öka intresset i tysk media för själva besöket och situationen i Uzbekistan.

I egenskap av oberoende kanal för nyhetsförmedling utgör Uznews.net en viktig motvikt till den mediasituation som råder i landet. Sida kan konstatera att organisationen med ett relativt begränsat finansiellt stöd redovisar högst konkreta och relevanta resultat som bidrar till strategins målsättning.

Insats 4

Stöd till **Association for Progressive Communication (APC)**.

Insatsens övergripande mål är att betydelsen av yttrande- och mötesfrihet på nätet förstås och respekteras i globala och nationella fora. Enskilda män och kvinnor samt organisationer använder aktivt nätet för att uttrycka sina medborgerliga och politiska rättigheter, och bidrar därmed till mer rättvisa och demokratiska samhällen.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)

4,5	2011-01-01 2012-09-30	3,5	APC	Projektstöd	
-----	--------------------------	-----	-----	-------------	--

Resultat:

APCs nätverk består av medlemsorganisationer i över 30 länder som arbetar lokalt efter APCs övergripande målsättning. På global nivå har man, i samarbete med FNs särskilde rapportör för yttrandefrihet, genomfört en serie av regionala rundabordssamtal inför lanseringen av dennes årliga rapport vid FNs råd för mänskliga rättigheter (HRC). APCs deltagande avsåg att bidra till: att rapporten reflekterade erfarenheterna från nätaaktivister på gräsrotsnivå; att rapporten kritiskt analyserade förekommande övergrepp och framväxande frågor relaterade till yttrandefrihet på nätet; att öka förståelsen för att frihet på nätet också utgör mänskliga rättigheter.

Vid det slutliga expertmötet i Stockholm lanserade man Internet Rights and Principle's Coalition's 10 Principles, stadgar är nu under utveckling.

APC genomförde ett sido-event till den 17:e HRC-sessionen. Ett förslag till uttalande togs fram för stater att underteckna, som avsåg att understryka kopplingen mellan internet relaterade rättigheter till yttrande- och mötesfrihet och demokratisering. Det resulterade i att ett officiellt förslag också skrevs till HRC som därmed nådde alla medlemsstater och deras representanter. APC fick observatörsstatus till HRC.

På nationell nivå kan APC framför allt redovisa påverkansarbete med partners i Pakistan och Venezuela för att få regeringar att erkänna interneträttigheter. Påverkansarbetet inkluderar också 26 skrivna artiklar som publicerats i 12 länder på fem språk och som nått en bredare krets.

Forskningsprojektet har påbörjats under rapporteringsperioden genom att nationella forskare i 60 länder identifierats för att bidra till Global Information Society Watch 2011 (GISWatch) .

Avseende stöd till kvinnorrättsförsvarare har man framtagit ett MoU med Violence is Not our Culture (VNC) och Women Human Rights Defenders International Coalition (WHRD IC), för tre workshops avseende "Secure Online Communication".

Samarbetet avser också bidra till att stärka nätverket och det framtida påverkansarbetet.

Sida bedömer APCs arbete som katalytiskt och bidragande till att kopplingen mellan internet relaterade rättigheter till yttrande- och mötesfrihet och demokratisering fått genomslag framför allt inom globala fora. Under den korta verksamhetsperioden har organisationen kunnat redovisa konkreta resultat som i högsta grad bidrar till strategins målsättning.

Avvikelser från planer

För att illustrera den höga risknivå och oförutsägbarhet bl a vad avser politisk utveckling som strategins inriktning medför, så följer nedan några exempel på avvikelser i förhållande till ursprungliga planer:

– Stöd till **Maharat Foundation** syftar till att påverka lagstiftningen inom media, film och teater i Libanon för att uppnå respekt för yttrandefrihet. Som ett led i detta arbete har organisationen genom en delaktighetsproces slutfört ett uppdrag att arbeta fram en ny medialag. Lagförslaget är registrerat i parlamentet och ligger hos dess parlamentariska kommitté för beslut. Tyvärr kollapsade Libanons regering dagen

innan lagförslaget skulle diskuteras i kommittén. Det är oviss om/när förslaget slutligen tas.

– Stöd till **Communications for Development** som syftar till att utbilda jemenitiska journalister och fotografer i mänskliga rättigheter och reportageteknik i syfte att förbättra den journalistiska täckningen av problem i samhället som relaterar till mänskliga rättigheter, och därigenom öka kunskapen hos såväl allmänheten som politiska beslutsfattare. På grund av den politiska utvecklingen i Jemen har det varit riskfyllt att såväl anordna som delta i utbildningen. Vissa kvarvarande aktiviteter som utbildning kan därför komma att flyttas till Egypten.

– Efter att avtal tecknats mellan Sida och **Sveriges Radio (SR)** om stöd för att etablera alternativa radiostationer som kan utgöra verktyg för en demokratiseringsprocess i Zimbabwe, har SR vid upprepade tillfällen nekats visering till landet utan att skälet för detta motiverats. Detta har dels försenat projektet, dels medfört att vissa aktiviteter i stället förlagts till Sydafrika, eller genomförts av andra aktörer i samverkan med SR, vilket inte varit en helt optimal lösning.

4. BISTÅNDEEFFEKTIVITET

Strategin omfattar inte några uttalade biståndseffektivitetsmål. Samråd har dock tidigare skett mellan Sida och EC, som tillämpar likartat ansökningsförfarande (EIDHR) i syfte bl a att säkerställa att parallellfinansiering inte sker, samt för erfarenhetsutbyte. En fråga som bör utvecklas vid kommande ansökningsförfarande är att dra på lärdomar från EIDHR när det gäller fältets betydelse i samband med förfarandet. Samråd har även skett med andra givare i samband med att Sida i möjligaste mån tagit in referenser avseende nya organisationer.

Det kan också nämnas att kärnstöd till den danskbaserade organisationen International Media Support (IMS) sker i samverkan med Danida och Norad i enlighet med MoU och med alternerande "lead".

Generellt kan sägas att strategins utformning och dess fokus bl a på kortsiktigt projektstöd inte ligger helt i linje med Sveriges internationella åtaganden vad gäller biståndseffektivitet.

5. DIALOGFRÅGOR

Den särskilda satsningen bör i ökad utsträckning föras fram såväl i internationella fora som i den svenska utvecklingsdebatten som ett gott exempel på hur Sverige arbetar strategiskt med demokratisering och yttrandefrihet, där Sverige ligger i framkant bl a med att hjälpa utsatta MR-försvarare m m.

Detta åvilar inte bara ansvarig enhet, utan även andra relevanta enheter inom Sida.

En annan dialogfråga avser risker i anslutning till genomförandet av strategin, som bl a hänför sig till den politiska kontexten, där utvecklingen i vissa länder kan påverka möjligheterna att genomföra insatserna i enlighet med plan. (Se exempel under Avvikelser från **plan** ovan). Med tanke på att vissa insatser genomförs i repressiva miljöer, måste stödet och den externa dialogen kring insatserna hanteras på ett sätt som skyddar enskilda individer. Det kan i detta sammanhang nämnas att det är mycket resurskrävande att hantera denna typ av insatser.

6. RÄTTIGHETSPERSPEKTIVET

I syfte att säkerställa att ett rättighetsperspektiv genomsyrar samtliga projektstöd, angav Sida i de anvisningar som utformades i anslutning till det öppna utlysningsskedet att projekten måste ha som huvudsyfte att bidra till åtminstone ett av 10 listade rättighetsperspektiv. Som ett resultat av detta, kan nämnas exempel på stöd som utgår till insatser som strävar mot öppenhet/insyn och ansvarsutkrävande, t ex mediastöd (International Media Support, World Association of Newspapers), försvar av pressfriheten i länder där den hotas (Media Legal Defence Initiative) samt stöd till organisationer som är aktiva inom frågor som rör lagstiftning om civilsamhällen i repressiva miljöer, (International Center for Not-for-Profit Law).

Icke-diskriminering har också en framträdande roll, även om det finns brister när det gäller antalet organisationer som arbetar för kvinnors rättigheter, och till viss del, även organisationer som arbetar med hbt-frågor. Denna brist kommer att uppmärksammas under den kommande strategiperioden.

En svaghet när det gäller denna typ av stöd, är svårigheter att säkerställa att de som påverkas av projektet verkligen ges möjlighet att vara delaktiga i utformning och genomförande. I kommande ansökningsförfarande kommer Sida därför se över formaten för ansökningar m m, som i tydligare utsträckning fångar upp denna fråga. Som ett gott exempel kan dock nämnas Women's Learning Partnership, som utvecklat en manual som ligger till underlag för att styra en mycket väl utvecklad process för delaktighet av såväl sina partnerorganisationer som aktörer på gräsrotsnivå.

7. DEN KONTEXTUELLA RAMEN

Under de senaste åren har ett stort motstånd mot det civila samhället vuxit fram. Som exempel kan nämnas att mer än 50 länder infört lagstiftning och andra restriktioner som på olika sätt inskränker och begränsar möjligheten för civilsamhällsorganisationer att existera och verka. Det kan röra sig om begränsningar i att få ta emot internationell finansiering i form av biståndsmedel, införandet av orimliga krav för registrering av nya organisationer, starka begränsningar i att bedriva påverkansarbete och andra begränsningar avseende organisationers verksamhetsområden.

Det framträder således en tydlig trend av att hoten mot civilsamhällsorganisationer och aktörer i ett flertal länder ökat, att införda legala och andra restriktioner kraftigt kringskurit medborgarnas möjligheter till att organisera sig och verka för exempelvis respekt för mänskliga rättigheter, jämställdhet, demokratisering och fattigdomsbekämpning i stort. Mot denna bakgrund är inriktningen på stödet under strategin i ökande utsträckning ytterst relevant.

Vad som särskilt bör uppmärksammas är att Sida i likhet med andra internationella givare idag har svårare att finansiera organisationer och aktörer som framför allt verkar regionalt inom sina olika temata, till skillnad från globala eller nationella aktörer. Givet de utmaningar som civilsamhället står inför är regional mobilisering och samverkan essentiell. Ur ett ägarskapsperspektiv är det också relevant att lokala/regionala aktörer kan driva sina egna regionala frågor och att en balans anslås i förhållande till stöd till globala aktörer, som ofta utgörs av nordliga INGOs. Under strategin ges de facto stöd till ett flertal aktörer som verkar just regionalt och

som skulle ha svårt att få finansiering under andra strategier på Sida eller från andra givare. Såtilvida verkar också strategin kompletterande till landstrategierna. Sida anser att detta tydligare kan uppmärksammas i framtida strategigenomförande och eventuellt också ges ännu större utrymme.

Under senare år har också antalet internetanvändare och mobiltelefoninnehavare ökat mycket kraftigt, även i utvecklingsländerna. I många länder har antalet användare mångdubblats på kort tid. Detta skapar enorma möjligheter för informationsinhämtning och kommunikation, men också för organisering och samordning. I takt med framstegen har många regimer (och företag) emellertid reagerat kraftfullt.

En rad mycket oroväckande trender kan noteras i utvecklingsländer och auktoritära stater. Censur och online-kontroll ökar i olika former, exempelvis genom filtrering, borttagande av innehåll (exempelvis sajter), hot mot aktörer, manipulering av kommunikation och infiltrering, begränsande agerande av privata aktörer, som Internet Service Providers och sökmotorer. Censuren "privatiseras" när regimerna i allt större utsträckning "outsourcar" censur och filtrering till privata aktörer. Det råder också brist på transparens och ansvarsskyldighetkring varför, hur och av vem beslut om censur och övervakning fattas och genomförs. Rättsliga metoder för att begränsa yttrandefrihet i traditionell media ökar dessutom tydligt riktat mot nätmedier/nya digitala medier. Utöver fängslanden, trakasserier, tortyr och skrämsel så upplever många internetaktivister olika former av tekniskt våld, som hackande och sabotage av servrar och nedstängning av teknik.

Sida strävar efter att följa denna utvecklingen genom kontinuerlig omvärldsbevakning och ett breddat nätverk på olika nivåer och i olika miljöer, samt tar fasta på identifierade utmaningar och behov vid bedömningar, urval och uppföljning av insatser inom ICT-området.

8. SLUTSATSER

En slutsats som dra av strategins genomförande är att satsningen har bidragit till en överblick av de stora utmaningar som finns när det gäller demokratisering och yttrandefrihet samt givit värdefull information om aktörer som bedriver ett viktigt, relevant arbete för att stärka demokratin.

Det huvudsakliga arbetet med att genomföra strategin under januari-augusti har ägnats åt att granska ett stort antal mellanårsrapporter (drygt 30) från organisationer där samarbetet inleddes 2009 och 2010. Det kan i samband med denna granskning konstateras att många organisationer haft problem att rapportera vid den tidpunkt som anges i avtalet, och därför begärt förlängd rapporteringstid. Dessutom har granskningsarbetet varit tidskrävande för Sida, då rapporteringen ofta inte varit tillfredsställande, och krävt omfattande kompletteringar som varit resurskrävande att hantera innan Sida kunna godkänna rapporteringen. Flera organisationer har också begärt förlängd aktivitets-/avtalsperiod då verksamheten inte kommit igång som förväntat, med följd att tilläggsavtal måste tas fram och ingås.

Trots dessa utmaningar som kan anses naturliga i uppstartsfasen av nya projekt och program, kan Sida med vissa undantag dock konstatera att organisationernas verksamhet i stort fortlöper i enlighet med vad som rimligen kan förväntas. En slutsats som kan dras av ovanstående är att en särskild, tidsbegränsad satsning i enlighet med strategins utformning medför att förväntade resultat ofta inte kan

uppnås under den begränsade tidsperioden. Skulle regeringen fatta beslut om en ny strategiperiod kommer Sida att se över möjligheterna att förlänga/utöka ett antal strategiska pågående projektstöd, i syfte att möjliggöra att verksamheten kan leda till mer uthålliga resultat. Det finns också anledning att se över hur ett tidsbegränsat stöd inom demokratisering och yttrandefrihet bättre kan utformas och fokuseras, för att uppnå strategins målsättning.

En stötesten har också varit gränsdragningen mellan det öppna ansökningsförfarandet, där ansökningsförfarandet har varit begränsat i tid, och stöd till strategiska insatser, där stöd kan ges löpande. Dilemmat har snarast varit av "etisk" karaktär, då man dels avfärdat ansökningar som kommit in efter att ansökningstiden löpt ut, och dels ändå av olika anledningar gett stöd till vissa kortsiktiga, begränsade insatser som inte varit av strategisk karaktär i enlighet med definitionen i strategin och Sidas riktlinjer (såsom finansiering av deltagare i konferenser m m). Ett sätt att lösa detta vore att ha fler, betydligt mer riktade ansökningstillfällen (eventuellt tematiskt och geografiskt). Denna lösning innebär dock att Sida måste tillse att ansökningsförfarandet ändå inte är så styrt och begränsat, så att myndigheten riskerar att hamna i ett slags upphandlingsförfarande.

En annan slutsats är att strategin, genom det utrymme den ger att identifiera och stödja nya aktörer och därvidlag medger ett stort, kalkylerat risktagande kan ha ett katalytiskt värde.

Ett dilemma har varit satsningens tidsmässigt begränsade utformning på tre år, vilket inte medgivit långsiktighet i stödet, och bidragit till att alla insatserna är av projektkaraktär. På sikt skulle satsningen kunna bana väg för ett mer långsiktigt och uthålligt stöd till dessa aktörer inom ramen för det ordinarie långsiktiga utvecklingssamarbetet inom demokratisering och yttrandefrihet.

Även om rättighetsperspektivet genomgående speglar verksamheten, så har en stor förskjutning skett mot renodlat ICT-stöd. Om man vill uppnå strategins målsättningar, är det viktigt att se över projektportföljen i sin helhet, så att den får en sammansättning som så långt möjligt möter de utmaningar som finns för att uppnå demokratisering och yttrandefrihet. Bl a kan nämnas att nuvarande stöd till kvinnoorganisationer, forskning, facklig verksamhet och, i viss utsträckning, även HBT är ytterst begränsat.

En fråga som bör lyftas i samband med en ny strategiperiod är tydligare kriterier för när och hur avstämning ska ske om insatser som rör känsliga och föränderliga politiska processer med ambassader och UD. Det är viktigt att understryka att i den mån samråd bör ske, så måste detta ske inom en snäv tidsram. Dessutom måste även kanalen in till Sida när det gäller uppdrag och förfrågningar som gäller demokratiseringen fastställas. Det är viktigt att understryka att propåer och projektörslag som underställs Sida på initiativ av UD ska hanteras inom ramen för Sidas ordinarie ansökningsförfarande.